

Mýty a jejich korektury

Mýty nejsou paušálně zcela nesmyslné, ale v mnoha případech odpovídají některým správným tušením našich dávných předků. Proto dost dobře neodpovídá korektnímu kritickému přístupu, když jsou šmahem denuncovány a osočovány jako bytostně mylné. Zajisté, jiná byla kdysi situace, v níž mýty a mytologie mocně převládaly, takže díky dnešní distanci můžeme chápat občasnou razanci, s níž se třeba řeční myslitelé vyslovovali proti mýtu ve jménu logu. Dnes můžeme naopak s uznáním dešifrovat některé mýty a rozpoznat v jejich pozadí nebo dokonce základech správná tušení a bystrá rozpoznání. A to se vlastně dělo již od samého počátku kritického přístupu nejstarších filosofů, např. když něčemu takovému dal průchod Empedoklés, obvykle považovaný za povrchního eklektika, který jen shrnoval to, co před ním vymysleli už jiní. Už Thalés chápal počátek a základ všeho (*arché*) jako vodu; Anaximénés zase jako vzduch; Hérakleitos o něco později mluvil o ohni (a zdůrazňoval jeho zlo-dobrou povahu). Bylo zvláštní když Empedoklés zvolil pro čtvrtý základní „prvek“ (*stoicheion*) jméno myticky velmi zatížené, totiž ‚země‘. Prastará tradice však přece stále připomínala onu „Matku-Zemi“ (*Terre-Mère*), jednu z největších bohyně. V pozadí tohoto výběru dnes můžeme rozpoznávat jakási správná tušení, jež pro nás dnes zase platí, byť v jiné interpretaci a zcela jiných kontextech. Bez vzduchu bychom nemohli dýchat, bez vody není vůbec možný žádný život, a o užitečnosti (ale i nebezpečnosti) ohně se dodnes lidé přesvědčují již od samého dětství. A to vše nám Země (planeta) poskytuje, a to právě takovou měrou a tím způsobem, aby nám to vyhovovalo a aby nás to neohrožovalo (při náležitě pozornosti). Anaximandros mluvil o ‚nesčíslných oblohách‘ jako o božských, podobně jako za božskou byla považována voda, ale i vzduch. Velmi staré civilizace věnovali velké úsilí zkoumání hvězdného nebe a v podobě astrologie se s některým jejich dědictvím můžeme setkávat dodnes. A nejnovější poznatky astrofyziky a teoretické fyziky nám dnes potvrzují, byť docela odlišným, nový způsobem, jak důležitý byl vznik a vývoj naší planety (právě v odlišnosti od jiných planet a dokonce i planet jiných hvězd), jak nejen významné, ale přímo naprosto nezbytné bylo utváření nejstarších hvězd a jejich výbuchy v podobě nov a supernov, a nejspíš i jak nezbytný byl kataklysmatický vznik první černých děr atd. – neboť bez toho všeho by ani naše Země nemohla mít takové vlastnosti, jaké dnes opravdu má. Vlastně to je všechno velmi překvapující.

(Písek, 150410-1.)